

Els líders polítics examinen el periodisme i els periodistes

Jaume Risquete

Jaume Risquete és periodista i professor de Periodisme a la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna-URL, on també és cap de premsa i coordina el postgrau de Comunicació Política i Relacions Institucionals. Va treballar al gabinet de premsa d'Iniciativa per Catalunya-Elisabet Forcadell (ICV) en el cicle electoral 1999-2000. Ha participat en investigacions en l'àmbit de la comunicació, com "Televisión de proximidad en Europa" (1999). Està treballant en la tesi doctoral, centrada en l'anàlisi de l'estratègia política i comunicativa d'ICV en el cicle electoral 2003-2004.

jaumers@blanquerna.url.es

This article analyzes the interventions which took place at the Blanquerna School of Communication Studies in a cycle of conferences on the relationship between politicians and journalists. It focuses on the five candidates in the Catalan elections of 2003 from political parties with representation in the Parliament of Catalonia. This paper dissects each intervention and classifies the speakers' opinions in thematic blocks. One of its main conclusions is that there is a mutual mistrust between these two social figures. For the author, this mistrust, far from putting democracy at risk, is a sign of democratic good health in so far as it keeps the game of checks and balances alive.

l segon procés electoral en què participaran els ciutadans catalans després de les eleccions municipals, que han tingut lloc el 25 de maig, seran les del Parlament de Catalunya en un cicle electoral que continuarà el 2004 amb les generals i europees.

En les eleccions al Parlament, els catalans es trobaran amb tres candidats nous que substitueixen els qui van disputar les darreres eleccions del 17 d'octubre del 1999. Artur Mas substitueix Jordi Pujol com a candidat de Convergència i Unió; Josep Piqué substitueix Alberto Fernández Díaz al Partit Popular de Catalunya, i Joan Saura substitueix Rafael Ribó a Iniciativa per Catalunya-Verds.

Els candidats de les cinc formacions polítiques amb representació actual al Parlament de Catalunya van participar entre novembre del 2002 i febrer del 2003, a la Facultat de Comunicació Blanquerna-URL,¹ en el cicle de conferències "Off the record: els líders polítics catalans parlen del periodisme i dels periodistes", organitzat per l'Institut d'Estudis Polítics Blanquerna, adscrit a aquesta facultat. Va inaugurar el cicle el president d'ICV, Joan Saura (18 de novembre), a qui va seguir el president del Partit Popular de Catalunya, Josep Piqué (25 de novembre), i el secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya, Josep-Lluís Carod-Rovira (2 de desembre). Els dos darrers líders van tancar el cicle després de les vacances de Nadal: el secretari general de Convergència Democràtica de Catalunya i conseller en cap, Artur Mas, va intervenir el 14 de febrer, i el president del Partit dels Socialistes de Catalunya, Pasqual Maragall, el 3 de març.

Aquest article vol acostar el cicle als estudiants i professors d'altres centres on s'ensenya periodisme, com també als periodistes, comunicòlegs i investigadors socials interessats en la comunicació política. L'elaboració d'aquest estudi s'ha fet a partir de la transcripció de les cinc conferències i col·loquis posteriors i de l'anàlisi del contingut de les cinc conferències.²

¹ El cicle es va organitzar en col·laboració amb el diari *La Vanguardia*. Les cinc conferències van tenir lloc a l'Aula Magna de la FCCB.

² Les cinc conferències van tenir el mateix format, amb una intervenció d'entre vint i trenta minuts del líder polític seguit d'un col·loqui amb els estudiants i professors de la FCCB. Van actuar com a moderadors: Jordi Juan, subdirector de *La Vanguardia* i professor de la FCCB, conferència de Joan Saura; Francesc-Marc Álvaro, periodista i professor de la FCCB, conferència de Josep Piqué; Marçal Sintes, periodista i professor de la FCCB, conferència de J. LL Carod-Rovira; Albert Sáez, director adjunt del diari *Avui* i professor de la FCCB, conferència d'Artur Mas; Ferran Sáez, director de l'Institut d'Estudis Polítics Blanquerna i professor de la FCCB, conferència de Pasqual Maragall. Podeu consultar el monogràfic elaborat sobre el cicle a Blanquerna Ràdio, la ràdio digital via Internet que fan estudiants i professors de la FCCB <www.blanquernaradio.com>.

La transcripció i anàlisi de les cinc conferències han donat lloc a nou blocs temàtics (capítols de l'1 al 9), que s'acaben amb el capítol desè "Radiografia de la relació dels cinc candidats amb els mitjans de comunicació (conclusions de l'anàlisi de les intervencions)". Han quedat fora de l'anàlisi els fragments que s'allunyaven de l'objectiu del cicle, com ara les respostes a preguntes sobre actualitat política que els estudiants i professors van formular en el col·loqui posterior a cada conferència.

MATRIMONI DE CONVENIÈNCIA

Polítics i periodistes es necessiten. Aquesta és la visió compartida pels líders polítics catalans en la seva relació amb els periodistes. Explicat per ells de diferents maneres, no és pas amor allò que uneix els dos actors socials. Per a Pasqual Maragall la democràcia és "poders i contrapoders", i per aquest motiu la relació és necessària, tot i que subratlla que:

(...) la relació entre periodistes i polítics és una relació perillosa. Per vostès, els periodistes, un polític és una font, i per a nosaltres els informadors són transmissors. Tot això està molt bé. I que hi hagi una clara consciència del que és cadascú. Jo sí que diria que no sóc partidari que l'intercanvi de cromos sigui excessivament descarat. Però d'aquí a l'intercanvi del "Jo et publico això si tu m'ho dones a tal hora", per dir-ho així —estic ironitzant—, em sembla que hi ha un pas que no s'ha de franquejar, tant per als periodistes com per als polítics. Hi ha d'haver una sana distància, que ben sovint vulnerem uns i altres per interès propi.

165

Carod-Rovira també veu la relació segons el paper que juguen els dos actors en el manteniment de la democràcia. "Quan ve una dictadura el primer que fa és carregar-se els partits, i el primer que fem és crear partits clandestins i tancar mitjans. Per tant, uns i altres ens necessitem", diu el líder d'ERC.

L'espai de complicitat entre polítics i periodistes s'ha mantingut fins avui dia. "Ara hi ha un nivell de col·leguisme una mica exagerat que no sé si és el més positiu", afirma Carod-Rovira, i la resta dels líders coincideixen també a destacar la necessitat d'aquesta relació. Per Piqué:

(...) per més antipàtics o simpàtics el que és evident és que ens necessitem mútuament. Els mitjans no poden viure sense la classe política i els polítics no poden viure en un sistema democràtic sense poder transme-

tre a la societat les seves opinions i idees i això s'ha de fer a través dels mitjans de comunicació. Així que, com diria Ortega, *nos conllevamos*, ens suportem mútuament. Es tracta d'una necessitat mútua. I en funció d'això, com que els polítics necessiten els mitjans, pot donar la impressió que sovint subordinen les seves estratègies i missatges als mitjans.

Saura argumenta aquesta necessitat mútua perquè "és impossible que els polítics puguin fer la seva feina sense els mitjans de comunicació i sense els periodistes", i afegeix: "És bastant difícil, no impossible, que els periodistes puguin fer la seva feina sense tenir relació amb els polítics. En la societat actual no es pot fer política sense els mitjans de comunicació i possiblement es pot fer periodisme sense els polítics, però difícilment. Una societat com més madura és fomenta que aquesta relació sigui més profunda, ideal i de mutu respecte".

"Incontrovertible". Amb aquesta paraula defineix Mas la realitat de "necessitat" mútua entre polítics i periodistes. ¿Per quines raons un polític necessita un periodista? Per Mas, el polític és una persona que té un projecte que vol dur a terme, té uns ideals, una ideologia i un programa, i la principal forma de transmetre-ho a la societat és a través dels mitjans. El periodista també necessita el polític perquè aquest, segons Mas, és el principal actor de la vida col·lectiva del país, "i el dia que els polítics no siguem els actors principals de la vida col·lectiva alguna cosa començarà a fallar de veritat i potser ja estem anant per aquest camí en aquests moments".

ÈTICA DEL POLÍTIC I DEL PERIODISTA

Perquè una relació habitual es mantingui estable cal que hi hagi unes regles del joc, unes normes i principis per evitar la trencadissa. Entre polítics i periodistes existeix una ètica, en alguns casos escrita en codis deontològics, en altres casos no està escrita. També hi ha qui no respecta l'ètica. Els cinc líders coincideixen que cal una ètica, un conjunt de normes. Després cadascú ho explica d'una manera.

Per Saura, calen dues condicions perquè s'estableixi una bona relació polític-periodista: transparència dels polítics i dels partits, per una banda, i independència per part dels periodistes. El líder d'ICV observa un dèficit entre els polítics, que no es pot generalitzar, però creu que hi ha una actitud bastant estesa de "no ser transparent, intentar enganyar i intoxicar el periodista amb una

informació que no és real, i això és deshonest, no s'ha de fer". Per a Saura, és pràctica habitual intentar utilitzar i instrumentalitzar el periodista dient coses que se sap que no són certes. La relació que haurien de mantenir hauria de basar-se en l'honestetat i la lleialtat.

La filosofia i la pràctica de la professió periodística hauria de ser, segons el candidat de CiU, la feina honesta i entregada d'un ofici que ha de tenir uns límits deontològics, per la seva repercussió en el conjunt de la societat. Mas ha viscut l'experiència del professional amb ètica, però al costat d'aquest, diu:

(...) he vist gent conduïda cap a un determinat criteri i inflexible i que es pensa que està en possessió de la veritat i que no intenta simplement traslladar quina és aquella realitat sinó que algunes vegades aquesta realitat es deforma conscientment.

Segons Mas, no cal que hi hagi amistat entre polítics i periodistes, simplement "confiança mútua". Per aquest motiu, subratlla, el polític no ha de mentir.

L'únic líder que va parlar de canvis en les lleis va ser Pasqual Maragall. Pel líder socialista, si el tema de la relació dels mitjans amb el poder és susceptible de debat és perquè la societat se sent en la necessitat de "revisar alguna de les lleis escrites i no escrites". En la línia del model anglosaxó, que tendeix a la creació de codis de conducta més que a la promulgació de lleis, Maragall es va comprometre a no intervenir en la política informativa dels mitjans públics si arriba a ser president de la Generalitat:

El govern ha de ser escrupolosament respectuós amb la independència dels mitjans públics (...) Vull anar més enllà de la llei escrita per avançar un compromís personal que em penso que podrà contribuir a la creació d'aquesta cultura no formal, no escrita, no obligada, no lligada a la llei però sí a la moral pública.

Pel que fa als mitjans privats, Maragall es referma en la proposta que ja va fer durant la precampanya del 1999, en el sentit que haurien d'apostar per un candidat com a mesura de transparència:

Mantinc que hi ha cultures polítiques que consideren oportú, justificat, positiu, que l'editorial, no els periodistes, els editorials es pronuncin a favor d'un o altre candidat. (...) Si un mitjà està a favor d'un candidat que ho digui, i en les seves informacions que siguin pulcres i independents de qualsevol dels candidats.

DESPRESTIGI DE POLÍTICS I PERIODISTES

Va ser Josep Piqué qui va dedicar més temps a parlar del desprestigi d'aquests dos actors, protagonistes principals del sistema democràtic. Piqué es va preguntar què ha succeït perquè política i periodisme hagin passat de ser dues de les activitats més ben valorades durant la Transició, amb un gran prestigi social, a ocupar els darrers llocs en les enquestes d'opinió de la població:

Després de vint-i-cinc anys de consolidació democràtica, els polítics hem perdut bona part del nostre prestigi social. Però el prestigi i la valoració social dels periodistes també ha caigut en picat. Segurament això té respostes diverses, i no s'ha d'amagar el fet que la classe política i periodística han estat elements clau per a la modernització i transformació del nostre país, i així ha de continuar sent (...) Durant la Transició sí que interessava la política a tothom, amb intensitat, però ara no tant (...) I no estic segur que polítics i periodistes hàgim evolucionat en la mateixa direcció i sentit que la societat, que ha anat situant la política en un dels àmbits d'interès, però no en el més important. I en canvi, ni els polítics ni els mitjans de comunicació tradicionals no hem sabut veure aquesta evolució i seguim parlant, uns i altres, de coses que cada vegada interessen menys els ciutadans, els uns i els altres.

168

Un dels elements que Piqué destaca per explicar aquest desprestigi és que "sovint no intercanviem idees i polítics, sinó insults i desqualificacions i això fa que la gent vagi perdent confiança en nosaltres. Perquè a la gent en general no li agraden les confrontacions, sinó que es facin coses per l'interès conjunt dels ciutadans". Piqué, però, es mostra confiat que amb nous mitjans, com ara Internet, això vagi canviant, en la mesura que polítics i periodistes tenen accés al que pensen els ciutadans en tot moment i en temps real, i no per meres intuïcions.

També Mas creu que el polític avui dia no té gaire prestigi social, tot i que subratlla que la legitimitat ha de venir filtrada pel criteri i l'opinió activa de la gent i d'una forma sovintejada, a través de les eleccions. Mas contraposa els partits polítics en el govern amb les formacions polítiques a l'oposició i amb les ONG, que defensen moltes coses a un nivell molt territorial o sectorial: "Però, un polític de política nacional ha de tenir una visió de conjunt, i aquesta també és una condició singular que caracteritza la tasca d'un polític".

El candidat de CiU a la presidència de la Generalitat destaca que si el polític està més desprestigiat que altres actors socials és per dos motius principals:

No hi ha gaires activitats on la gent vagi a desqualificar sistemàticament als altres. Els periodistes no us desqualifiquen entre vosaltres, pot haver-hi adversaris dins el periodisme, però no hi ha pràcticament ningú que vagi a desgastar l'adversari. En canvi, els polítics fem això. Cosa que si es converteix en el centre de la nostra actuació és absolutament negativa (...) Nosaltres som dels pocs que la pràctica totalitat dels nostres actes estan a la llum pública. I de misèria, en la política n'hi ha, i força; i de vanitat i supèrbia i prepotència, n'hi ha; al costat d'això hi ha grans virtuts (...) Hi ha moltes renúncies, molt idealisme, moltes ganes de transformar realitats... això també hi és. Però ¿què és més a la llum pública? I això de les misèries... (...) La gran diferència entre uns i altres és que els nostres actes estan a la llum pública. I la gent ens jutja sobretot per això, pel que escolten, el que llegeixen, el que veuen... I al final hi ha la imatge del que som com a persones. Si vosaltres, com a persones, estiguéssiu constantment sotmesos als focus i a la llum, el judici no seria el mateix que si passeu desapercbut. I nosaltres estem sotmesos cada dia als focus i a la llum.

I apunta un tercer element, un risc col·lectiu dels periodistes i polítics: "L'endogàmia del nostre món".

QUÈ ELS PREOCUPA DE L'EXERCICI DEL PERIODISME?

169

Les preocupacions dels polítics respecte a l'exercici del periodisme són diverses. Van des de les conseqüències per la qualitat de la informació i el pluralisme informatiu, segons Saura, fins als continguts previsibles de la política, segons Carod-Rovira i Piqué. Aquests últims es mostren crítics amb el periodisme de "carxofa" (declaració/contradeclaració) i amb la dinàmica informativa amb què els partits polítics treballen en la seva relació amb els mitjans, als quals imposen les seves rutines, com ara les rodes de premsa. Paradoxalment, aquesta situació que critiquen afavoreix la seva presència constant en els mitjans, ja que el conflicte és un dels factors principals de "noticiabilitat".

Saura destaca primer que res que els periodistes que treballen en mitjans públics i privats no gaudeixen de totes les garanties necessàries per fer la professió de periodista amb un bon nivell de qualitat. I segon, tots els partits no tenen les mateixes oportunitats per accedir en igualtat de condicions als mitjans de comunicació. Pel que fa al primer problema, Saura diu:

(...) els periodistes han de tenir unes mínimes garanties per poder desenvolupar la seva tasca. I aquestes garanties impliquen que puguin ser inde-

pendents com a contrapès al gran poder de concentració dels mitjans. Avui els drets laborals del periodista passen per moments difícils, des del punt de vista de la precarietat laboral i del desenvolupament d'iniciatives legislatives i professionals que fonamenten les garanties perquè els periodistes puguin desenvolupar la seva tasca de manera independent.

Saura apunta que l'increment de la precarietat dels periodistes significa un decrement de la independència del professional i la pèrdua de la qualitat informativa. També destaca que cal fer una llei que reguli el secret professional i desenvolupar estatuts de redacció com a mesura de control i participació dels periodistes en el seu mitjà de comunicació. Un dels perills que veu en la relació polítics-periodistes té a veure amb la proliferació dels gabinets de premsa institucional —se centra en els dels ministeris—, i els problemes dels periodistes per saltar aquesta barrera:

I això és un perill en totes les administracions: crear gabinets de comunicació molt potents que tenen molta informació, que sovint el seu objectiu no és informar el periodista sinó desinformar. I, per tant, una de les tasques del periodista és superar aquesta barrera, aquest fum dels gabinets.

170

La resta dels candidats van centrar les anàlisis en el contingut de les informacions que generen els polítics i que es transmeten a través dels mitjans de comunicació. Carod-Rovira assegura que, fins i tot, ell arribaria a fer zàping quan veu els polítics per televisió amb un llenguatge "previsible, trist, transcendent, avorrit", que s'afegeix al llenguatge professional, l'argot polític. El líder d'ERC també apunta com a element negatiu del panorama polític-co-mediàtic "una certa banalització del discurs: poc consistent, simplista, frívol, reduccionista..., hi ha molta política de titular". I afegeix:

Avui part d'aquests mitjans són el reflex del partidisme empobridor que tenim aquí, que comporta que algunes forces polítiques en certs diaris només sortim quan ens equivoquem, quan fem una astracanada o quan tenim un problema. Sabem que si denunciem un element de corrupció sortirà en uns diaris i altres ho callaran. Crec que també és significatiu que cada vegada menys som un univers de referències, el món no és únicament Espanya. I aquí hi ha hagut un retrocés importantíssim en el que són les formes noves... en les indústries de la cultura, com el cinema.

Carod-Rovira centra la crítica en els mitjans de comunicació catalans, als quals qualifica de provincians perquè sobrevaloren tot allò que ve d'Espanya i donen prioritat a "ximplieries" que diuen polítics madrilenys, informacions que passen per davant de debats importantíssims que es fan al Parlament de Catalunya. El líder d'ERC troba a faltar en els periodistes actuals la complicitat amb la tradició dels mitjans de comunicació de Catalunya: "Hi ha tot un seguit de referents que et fa l'efecte com si s'hagués trencat o afeblit un element de connexió cultural amb una realitat que va existir i una altra que volem".

El llenguatge previsible i el políticament correcte també apareixen com a elements empobridors i de distanciament amb la societat que els genera. En aquest aspecte, Carod-Rovira coincideix amb Piqué: el llenguatge polític és molt previsible. Piqué ho argumenta en relació amb la concentració dels mitjans de comunicació:

(...) grups empresarials potents que tenen interessos empresarials molt grans que condicionen les línies editorials, i crec que des d'aquest punt de vista les posicions de cada mitjà avui són més previsibles que abans. Davant d'una mateixa notícia jo gairebé puc endevinar quin serà el titular de cada diari i no m'equivoco gaire. I això dóna la impressió que les posicions ja estan predeterminades i el que prima és el projecte empresarial i no l'anàlisi objectiva de la informació. No estic dient que no hàgim de donar opinió, sinó que cada vegada més es manifesta a través de l'angle que es dóna la informació.

171

Per Mas, un dels problemes que tenim avui dia —responsabilitat que reparteix tant a polítics com a periodistes— és estar empresonats pel llenguatge políticament correcte que "no ens deixa parlar a fons". Mas també apel·la a la responsabilitat dels mitjans en allò que mostren perquè la gent se'n recorda del que llegeixen, escolten i veuen. Davant d'una crònica negativa, Mas s'ha trobat amb el periodista que li ha dit: "No et preocupis, que d'aquí dos dies ningú se'n recorda". Mas subratlla que de vegades ha cpinçidit gent al carrer que quan estan discutint amb ell sobre un tema i no hi estan d'acord li diuen: "No m'ho discuteixis més perquè ho he llegit al diari, ho he sentit a la ràdio, ho he vist a la tele". Per tant, no s'ha de menysprear l'impacte: "Tot això va quedant en el que és la pròpia estructura mental i anímica de la nostra societat", afirma Mas.

Carod-Rovira, però, nega que ell i la seva formació siguin políticament correctes segons l'auditori a qui s'adrecin:

En nosaltres hi ha una característica: no tenim diferències entre el que diem aquí i a Madrid. Parlem amb claredat. Jo crec que cada vegada som més moderats en la forma, més radicals en el contingut. Del que es tracta és que allò que diguis la gent ho entengui i no que no li soni com una agressió (...) Esquerra sempre farà de la transgressió un element de la seva identitat.

ESTAN OBSESSIONATS AMB LA IMATGE?

Gutenberg encara fascina els polítics. La lletra escrita sedueix els nostres polítics més que cap altra forma de comunicació. I això, malgrat que la televisió és el mitjà a través del qual s'informa de política la majoria de la població. Sobretot, la televisió els fa coneixuts, populars. En contestar la pregunta de si s'estima més una notícia en televisió o una pàgina sencera en un diari, Saura afirma:

(...) tothom diu que la televisió és més important, però jo encara sóc... comunicativament, els vint segons de televisió, ningú sap el que has dit, però tothom diu que t'ha vist; en canvi una pàgina de diari, una entrevista, et permet dir al lector del diari i al teu elector allò que a tu t'importa.

172

Pel líder d'ERC, la televisió "permet accedir en temps real al que està passant". La ràdio i la televisió importen per arribar a la majoria de la gent, perquè, recorda Carod, "la gent no llegeix gaire".

Artur Mas va ser el candidat que va dedicar més temps en la seva intervenció —posteriorment, també en va parlar en el col·loqui responent a preguntes dels assistents— a la imatge del polític. Centrant-se en el seu cas, Mas recorda que abans de ser proclamat conseller en cap ell portava més de quinze anys en política i no obstant era un desconegut. Per això, diu que hi ha un altre motiu pel qual el polític necessita els periodistes:

Per construir o consolidar la pròpia imatge, perquè, no ens enganyem, avui dia no es pot fer política de primer nivell, ni aquí ni enlloc, si no hi ha aquesta construcció d'imatge pública (...) Una cosa és estar en política i una altra cosa és assumir una funció de lideratge (...) A mi em coneixia una part de gent molt reduïda, que sovint no arribava ni al 20 per cent (...) Per molt que estiguis en aquesta activitat política moltes vegades per assumir aquesta funció de lideratge fa falta construir una imatge que passa perquè hi hagi una part significativa de la gent, un 70 o 80 o 90 per cent, que t'arribi a conèixer.

I tot seguit diu que la seva experiència dels darrers dos-tres anys “és molt dura”, però subratlla que ho havia de passar: “I en el meu cas havia de ser una manera accelerada”. Quan es parla de Pujol i Maragall —polítics “molt fets”, afirma Mas— la gent té tan interioritzada la seva imatge que és “molt difícil que ofereixen cap tipus de novetat, la gent ja sap com són”.

En aquesta línia de construcció social de la imatge del polític, Mas diu que s'està evolucionant cap a un escenari periodístic i polític on acaba comptant molt més el com que el què. Acaba sent més notícia i més transmissor d'imatge com es fan les coses que no pas què es fa:

(...) i jo crec que això és negatiu. El que no pot ser és que la imatge, i el com, acabi sent esclau del què, o secundari, o marginal, i això està passant. Com també està passant una altra cosa que és molt negativa en política: moltes vegades l'argument d'erosió política d'uns contra els altres és amb qui pactes, no què pactes; l'important és amb qui pactes, i això és un drama perquè en democràcia han de pactar també aquelles persones i aquells partits que són absolutament divergents entre si.

Mas revela que ha destinat “poques hores” a la imatge i assegura que al final les crítiques sobre si porta els cabells d'aquesta manera o bé si somriu més obertament arriba un moment que “m'importa molt poc i no m'interessa gens”. Mas assegura que no s'ha interessat per la imatge i, si ho hagués fet, hauria tingut “canals per fer millor les coses de com s'han fet”. Contràriament, la resposta de Maragall a la pregunta del públic de si la gent vota el programa polític d'un partit o el carisma d'un candidat, és molt clara:

Té més importància, més importància mediàtica, un calendari amb una foto... perquè la imatge personal... els sants, què són? (...) les imatges tenen una força de seducció sobre les mentalitats de la gent que les paraules no tenen, i estem en la civilització de la imatge. Per tant, que els polítics es dediquin més a la imatge que a l'explicació és raonable, tot i que a mi no m'entusiasma.

QUI MARCA L'AGENDA A QUI?

En la relació diària de polítics i mitjans de comunicació, ¿qui va a remolc de qui? Els líders catalans donen moltes pistes. Més enllà de les múltiples rodes de premsa s'ha imposat un periodisme de declaració-contradeclaració, que permet els polítics ficar-se en l'agenda dels

mitjans de manera permanent. No en va, el conflicte és un dels criteris indispensables perquè un fet es pugui convertir en notícia.

No pot sorprendre, doncs, que Saura indiqui que la preocupació principal dels partits polítics sigui allò que es diuen entre ells. Això provoca, continua Saura, que sovint caiguin en la temptació de dir qualsevol cosa per sortir en els mitjans. El líder ecosocialista es lamenta que si presenta en roda de premsa una proposta d'habitatge, "tindrè problemes per sortir, si dic un exabrupte de Mas tinc més oportunitats". I això que passa en general, a Catalunya és "especialment greu", assegura Saura. "Estem donant voltes al que diu un i la contestació l'altre: i això és un dels elements importants d'allunyament de la ciutadania de la política. A la gent no li interessa el que digui jo de Mas, a la gent li interessa més el que diem sobre habitatge. Però s'ha creat un microclima dialèctic entre polítics i periodistes a Catalunya". Davant les dificultats d'ICV per tenir un espai important en els mitjans, com a conseqüència de les seves propostes, com ara la sinistralitat laboral, va encetar una campanya publicitària on explicava problemes de la gent a través de titulars de diari.

174

Els partits polítics han de competir entre si i amb la resta dels actors socials per sortir en els mitjans. Tots volen sortir, i si fos en portada i cada dia, millor. Mas fa una reflexió que pot donar resposta a la pregunta de qui marca l'agenda: "Quan un polític intenta transmetre una idea o explicar alguna cosa, sovint depèn dels mitjans de comunicació. I aquests de vegades tenen prioritats diferents, que no coincideixen".

Mas posa l'exemple d'una entrevista en una televisió a Madrid. ETA acabava de cometre un atemptat i després de vint-i-cinc minuts només parlaven del País Basc i del PNB. Per Mas, aquest exemple posa de manifest que els mitjans de comunicació, que són un canal útil, "moltes vegades condicionen molt el que és el mateix debat i la mateixa orientació del que es fa", i conclou que són els polítics que van a remolc dels mitjans: "Cada vegada més els que marquen l'agenda política són els mitjans de comunicació. No sempre, però són els mitjans els que acaben marcant l'agenda política i acaben exercint una influència molt gran".

"La influència dels mitjans és cada vegada més gran en la nostra actuació", assegura Maragall, que explica que els polítics han anat incorporant algunes de les exigències del guió, les frases curtes, els trenta segons de la tele, els fons de color blau per contrastar millor i convocar les rodes de premsa per arribar a tancament:

Aquests aprenentatges mutus jo crec que són necessaris i no són criticables. Però també és cert que els mitjans han après de la política, i de vegades massa i tot, perquè hem arribat a generar un llenguatge que la gent no entén.

No obstant, aquestes rutines que han adoptat els mitjans —com el cas de fer moltes notícies en base a declaracions i reaccions dels polítics— també respon a circumstàncies externes a l'agenda dels mitjans, com són les conjuntures polítiques d'un país. Saura explica que la discussió entre polítics a Catalunya és pel resultat de 1999. Pujol no va guanyar en vots i ha governat amb una estabilitat precària, amb sis crisis de govern i la incertesa de qui seria el successor. “En la mesura que no s’ha obert una nova etapa, ara estem en una situació de provisionalitat, on la preocupació de Mas és no perdre les eleccions i, per tant, portem quatre anys donant voltes sobre el mateix”. Saura ho té clar: “Crec que el clima polític i mediàtic català té uns petits dèficits, com el tancament en si mateix. Es tractaria que es fos més clar i contundent”.

Dos exemples de qui marca l'agenda ens els dóna aquest mateix cicle de conferències. La repercussió de les intervencions dels cinc líders es va centrar en dues declaracions i les reaccions a aquestes. Per una banda, Mas va dir textualment:

175

Jo us enganyaria si us diguéssiu que nosaltres som uns angelets. Nosaltres, quan hem pogut influir, i això fins a cert punt és legítim, d'acord amb les nostres posicions, en una determinada notícia també ho hem fet. Tenim la mateixa funció, i un partit polític i un govern el que intenten és convèncer d'allò que està fent. Però deixeu-me que us digui, ja que estem en una escola de periodisme: lliure de pecat no està ningú. Però després hi ha uns criteris objectius per jutjar les coses, i un govern on pot influir més és sobre els mitjans públics —en el nostre cas TV3 i Catalunya Ràdio—, per parlar amb noms i cognoms, com el PSOE influeix a TVE, i ara el PP. Aleshores, jo només demano que ja que ningú està lliure de pecat mireu-vos estudis sociològics com valoren l'objectivitat dels mitjans (...) Els catalans valoren els mitjans públics TV3 i Catalunya Ràdio com els més objectius. Algun valor ha de tenir això.

Maragall, en el col·loqui posterior a la seva conferència, va respondre una pregunta sobre el tancament del diari Egunkaria i les tortures denunciades pel director. Maragall va afirmar que després de sentir el director en una emissora de ràdio podia dir que “personalment, ara no parlo com a president del partit, vaig tenir la impressió que aquell senyor deia la veritat”. Les reaccions adverses del Partit Popular i de membres del PSOE van obligar Maragall a puntualitzar l'afirmació dies després.

FUTUR DE LA RELACIÓ POLÍTICA-PERIODISME

La presumpta submissió dels partits polítics a l'agenda dels mitjans es podria limitar com a conseqüència de la multiplicació de canals i noves maneres de comunicar-nos i informar-nos. Piqué veu en la digitalització i l'augment de canals comunicatius un motor de canvi en la relació entre polítics i periodistes. Per Mas, els polítics tenen un canal propi, que són els partits polítics, que estan a la seva disposició, amb militants que són un canal de difusió de projectes i programes. Mas també apunta que cada vegada més els partits buscaran canals de comunicació directa més enllà del míting:

La comunicació directa, que ens permeten interrelacionar-nos amb la gent sense haver de passar cap filtre, d'una forma absolutament directa, i això gràcies a les noves tecnologies de la comunicació, com Internet. No hi ha filtradors, intermediaris, del que nosaltres vulguem dir, bo o dolent (...) S'intentarà agafar més canals de comunicació directa amb la gent, perquè els condicionants dels mitjans són i seran tan grans que el polític tindrà aquesta tendència de comunicar-se directament amb la gent".

176

I sobre això posa un altre exemple: "Quan volem explicar una posició que quedi absolutament clara i que no hi pugui haver cap mena de desorientació, què fem? Publiquem un anunci, perquè quan publiquem un anunci diu exactament el que vols sobre un tema que moltes vegades és important".

PLURALISME DELS MITJANS: UNA VISIÓ RELATIVAMENT OPTIMISTA

Els líders d'ICV i PPC van monopolitzar les reflexions sobre el pluralisme dels mitjans a Espanya. Curiosament, malgrat les diferències ideològiques entre Saura i Piqué, i les crítiques del primer a la manipulació informativa, tots dos coincideixen que a Espanya hi ha un alt grau de pluralisme. Per Saura:

(...) a l'Estat espanyol hi ha una pluralitat informativa important, molt més en la premsa escrita que en la televisió. Ofereixen perspectives diferents que són enriquidores. En el cas de la televisió això és més difícil. Però, en general, en tots els mitjans de comunicació el que sí que hi ha és una gran contaminació d'interessos professionals que en determinats moments determinen quines notícies surten i quines no surten. En determinats moments si

fas una acció determinada en relació amb un determinat grup empresarial saps que en un determinat mitjà de comunicació no sortiràs.

Més contundent es mostra Piqué, que diu que els polítics van articulant els seus missatges polítics en funció de com els rep la societat i això depèn de com es transmeten a través dels mitjans, però sense que hi hagi una subordinació:

La llibertat d'expressió i la pluralitat a Espanya és altíssima i la gent pot rebre la informació sobre un determinat fet completament contradictori, i després ja es quedarà amb la que més li convingui, la que s'adeqüi a la seva visió de la realitat; i la prova és que la gent s'acostuma a un diari, acostuma a escoltar la mateixa ràdio... tu t'acabes adaptant a la manera d'explicar-te la realitat que resulta més afí a la teva concepció del món.

Per la seva banda, Mas destaca que, tot i que el principal poder està en la política, "és cert que governs i polítics estem perdent influència d'una forma progressiva". Aquesta influència s'està perdent pel procés de concentració econòmic en poques mans — que està influïnt en el poder dels governs— i pel poder creixent dels mitjans:

177

I no us vull dir si hi ha concentració en les mateixes mans del poder polític i econòmic... I no us dic si hi ha concentració dels tres: poder econòmic, capacitat d'influència sobre l'opinió pública a través dels mitjans i a més poder polític, i això ja està passant en algun país d'Europa i això és tremendament arriscat.

La posició més crítica respecte al pluralisme la posa Carod-Rovira per qui:

(...) avui hi ha un cert arreglament polític i ideològic en general de la majoria dels mitjans. No d'una manera directa, sinó encoberta però tangible. No hi ha, com abans del franquisme, premsa del partit, quan compraves el diari *La Humanitat*, i sabies que compraves el diari d'ERC, i compraves *La Veu de Catalunya*, i sabies que compraves el diari de La Lliga, de la dreta catalanista, i compraves *El Matí*, i sabies que compraves el diari democristià. Ara continues comprant diaris, però no saps amb certesa quin és el punt de vista polític del mitjà, perquè no apareix enlloc què és el que compres. Però sí que hi ha un arreglament bastant evident d'una part important de mitjans (...) La democràcia és aquell sistema que permet no només l'existència de la diferència, sinó la visualització i el contrast de la diferència".

REIVINDACIÓ DE LA POLÍTICA I DEL PERIODISME

D'una manera explícita o bé implícita, els cinc líders polítics catalans reivindiquen la política i el periodisme. Ho fan en diversos moments de les seves intervencions que han quedat reflectits en els blocs temàtics anteriors.

Recorda Piqué que hi ha polítics en retirada, com Pujol, que últimament fan una mena de reivindicació de la política i dels bons polítics. "Cal fer una reivindicació de la política, però també del paper dels mitjans de comunicació i del periodisme", precisa Piqué.

Mas posa l'èmfasi en el fet que els partits i els polítics que els representen, a diferència d'altres actors i formes de representació de grups socials, se singularitzen perquè el polític ha de ser legítimat cada cert temps: "Una diferència molt important és passar el filtre de la gent".

La reivindicació de la política —i de retruc del periodisme— coincideix amb diferents enquestes que s'han publicat darrerament sobre el prestigi social d'institucions i professionals que hi treballen, i que situen els polítics, partits, periodistes i mitjans de comunicació en els nivells més baixos de la societat. Saura recorda que la gent veu per televisió els plens del Congrés buits, però subratlla que això no vol dir que no treballin, ans al contrari — "quan s'està discutint una frase concreta, tècniques d'una llei sectorial, el que seria un malbaratament és que els tres-cents cinquanta estiguessin en el seu escó"—, tot i que la imatge negativa de la gent ho fa veure així. Un producte del franquisme que encara s'arrossega.

RADIOGRAFIA DE LA RELACIÓ DELS CINC CANDIDATS AMB ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ (CONCLUSIONS DE L'ANÀLISI DE LES INTERVENCIONS)

L'anàlisi i posterior agrupament en blocs temàtics —que corresponen als capítols compresos entre l'1 i el 9— del conjunt de les cinc conferències dona com a resultat que les reflexions sobre l'exercici del periodisme va ser el bloc temàtic que més va aparèixer (16 aparicions), seguit de les reflexions sobre l'ètica periodística (10), la preocupació pel desprestigi de polítics i periodistes (9) i la definició de la relació polítics-periodistes (8). Segueixen les reflexions sobre qui marca l'agenda temàtica i la importància de la imatge (6 aparicions per bloc), el pluralisme dels mitjans i la reivindicació de la política i del periodisme (5 aparicions per bloc), i el futur de la relació entre polítics i periodistes (3).

Què és el que d'aquesta relació interessa als líders polítics catalans? Si analitzem el pes d'aquests blocs, candidat per candidat, la intervenció de Joan Saura es va centrar en les reflexions sobre la definició de la relació polítics-periodistes, l'ètica del periodisme i de la política, i l'exercici del periodisme. Saura va apuntar la necessitat i l'obligació d'entesa entre polítics i periodistes, va ser molt crític amb la manca de regulació dels drets laborals i la precarietat de la classe periodística, va censurar la manipulació —que segons el seu parer està portant a terme TVE—, es va mostrar en contra del periodisme de “declaracions” i va definir l'ètica que ha de guiar el polític en la seva relació amb el periodista. Saura va començar la seva intervenció amb un to conciliador sobre la relació polític-periodista i amb la crítica a la situació laboral dels periodistes. Els blocs que van destacar en la seva conferència es podrien agrupar en un eix de temes ètico-laborals.

Els blocs temàtics que va destacar Josep Piqué coincideixen amb els capítols 1, 3, 4 d'aquest article, a més de la reivindicació de la política i del periodisme (capítol 9). En una conferència que Piqué va arrencar assegurant que seria “políticament incorrecte”, va establir una comparació entre el prestigi de polítics i periodistes en la Transició i la percepció negativa que la societat té avui dia d'aquests dos col·lectius. També va tractar de temes com la concentració empresarial i la repercussió de la digitalització; va lloar la pluralitat ideològica dels mitjans a Espanya i va negar que hi hagi subordinació dels mitjans als polítics. L'eix temàtic predominant en la conferència de Piqué va estar a cavall entre l'ètica i la història.

179

Josep-Lluís Carod-Rovira va donar prioritat als blocs 3, 4 i 5. Va ser especialment crític amb els mitjans catalans en relació amb els temes que tracten, amb la parcialitat ideològica com també amb la falta d'orientació catalanista i la pèrdua de la tradició periodística lligada amb el periodisme català d'abans de la Guerra Civil. Va arrencar la conferència amb un recorregut per la seva biografia, en què destaca la vocació frustrada de periodista, tot i que l'ha esmenat amb les seves col·laboracions periodístiques.³ Carod-Rovira va ser molt crític amb la previsibilitat dels polítics. L'eix temàtic principal de la

³ En el tardofranquisme va col·laborar amb diferents publicacions. Va treballar en el setmanari en català *Mestral*, amb difusió al camp de Tarragona, on feia entrevistes extenses amb gent que havia patit la dictadura. També va col·laborar amb la *Ser-Tarragona*, en un informatiu diari i dos programes (un de llibres i un d'entrevistes). Des de fa cinc anys escriu un article setmanal al diari *Avui*. “M'ho passo molt bé escrivint. I sembla estrany, però tot allò que signo ho escric jo”, va afirmar.

seva intervenció va estar a cavall entre l'ètica dels mitjans i el trencament històric en la tradició periodística catalana.

El candidat de CiU, Artur Mas, va fer la intervenció més llarga i variada de les cinc. Va tocar els diferents blocs temàtics, tot i que va posar l'èmfasi en els blocs 4, 5, 6 i 7. Mas va començar la seva intervenció dient que no venia a "tallar-se" a l'hora de parlar,⁴ però tot seguit va subratllar que estar en el govern posa limitacions i fronteres que no es tenen quan s'està a l'oposició:

Jo vaig fer oposició vuit anys a l'Ajuntament de Barcelona i sé fins a quin punt les coses no sempre es poden veure amb el mateix prisma i no sempre es poden expressar ni modular de la mateixa manera.

En la intervenció de Mas també destaca l'espai que va destinar a parlar de la imatge del polític —tema que va treure ell en la seva exposició i que va tornar a sortir en el col·loqui posterior—, la reivindicació i defensa de la política, el risc de l'endogàmia entre periodistes i polítics, les dificultats per marcar l'agenda dels mitjans i l'optimisme perquè els nous mitjans, com ara Internet, afavoreixin el contacte directe amb el ciutadà prescindint dels canals comunicatius tradicionals.

Pasqual Maragall va oferir la conferència més curta i alhora la més deslligada del tema motiu del cicle. Va parlar sobretot del marc legal de la comunicació i va formular un parell de compromisos personals/electorals (un govern presidit per ell no intervindrà en la política informativa dels mitjans públics, i el director de la CCRTV l'elegirà el consell d'administració). Els blocs temàtics tractats van ser l'1, 2 i 3, per tant, amb un interès centrat en l'eix ètic i professional de la relació entre polítics i periodistes.

⁴ A Mas, la seva sinceritat li va costar que unes afirmacions sobre els mitjans de la Corporació de Ràdio i Televisió de Catalunya (CCRTV) haguessin de ser subratllades al Parlament pel director de la CCRTV, Vicenç Villatoro. El context acadèmic allibera el polític de la prudència que manté en gran part de les seves intervencions públiques, incloses las seves compareixences davant els mitjans de comunicació. En aquest sentit, com també passa en els programes d'humor de ràdio i televisió, la universitat és un lloc que s'ha demostrat molt adient perquè el polític es relaxi i aparqui la seva prudència habitual. Programes de televisió com ara el desaparegut *Caiga quien caiga*, de Tele5, han donat molts exemples d'aquesta suavitat de les formes de certs polítics. També espais radiofònics ens en donen exemples. No obstant això, fins i tot en aquests espais hi ha límits. En una entrevista al líder del PSOE José Luis Rodríguez Zapatero en el programa *Minoría absoluta*, de RAC-1, aquest va revelar que els seus assessors li aconsellen que no digui que és del Barça. En aquest mateix programa anava a agafar una samarreta del Barça, però una assessora d'imatge va prohibir als reporters gravar aquesta instantània (segons explica en crònica el periodista Joaquim Roglan, "Un humor procedente de León", *La Vanguardia*, 12 d'abril de 2003).

POLÍTICS I PERIODISTES, MATRIMONI A DEBAT

La complexa relació que mantenen polítics i periodistes ha quedat exposada en aquest cicle de conferències. Dos actors que viuen i conviuen diàriament en contacte directe i relació permanent, però que, al mateix temps, manifesten una desconfiança que —malgrat que no tenim la visió dels periodistes catalans— tot indica que és mútua. No sembla que hi hagi hagut cap canvi respecte a les opinions que polítics i periodistes catalans tenien d'aquesta relació en la primera part de la dècada passada:⁵ polítics i periodistes desconfien els uns dels altres, però alhora es necessiten mútuament. ¿Per què aquesta desconfiança?

Si Artur Mas triés com a exemple de la relació polític-periodista el tractament informatiu que va rebre la seva conferència en aquest cicle "Off the record" no tindria motius per confiar mai més en els periodistes. Cada diari —i no tenim en compte les ràdios— va enfocar la seva intervenció d'una manera diferent, en alguns casos radicalment oposada. Davant d'un mateix discurs, diverses interpretacions. I aquí rau l'element que dificulta l'entesa entre aquests dos actors socials. Perquè, per bé que tant els uns com els altres treballen amb el mateix material (la realitat), els periodistes ho fan per narrar-la i els polítics per conserva-la o transformar-la. Però, mentre que el periodisme també transforma quan descriu d'una manera i no pas d'una altra, explicant uns fets i obviant-ne d'altres, la política ha perdut en gran part els mecanismes per descriure i interpretar la realitat que es vol transformar o que s'està transformant (ja s'estigui governant o a l'oposició).

Per aquest motiu, alguns dels líders catalans —que han recordat el "periodisme de partit" que ja no existeix— han apostat per Internet com a recurs per evitar aquests mediadors socials que són els periodistes i arribar a la seva militància i a la societat en general sense passar pel sedàs de la interpretació. Amb mitjans com Internet cap militant o simpatitzant d'una formació majoritària o minoritària pot demanar explicacions al partit perquè no ha vist en els mitjans tradicionals el posicionament respecte a un tema en concret. Les webs institucionals dels partits han incorpo-

⁵ Consulteu les enquestes "Els periodistes opinen sobre els polítics" (revista *Capçalera*, n.º 61, juny-juliol de 1995) i "Els diputats catalans desconfien dels periodistes" (dins el dossier "Els periodistes i la política, els polítics i el periodisme", *Capçalera*, n.º 50, març de 1994).

rat apartats de notícies que informen de moltes de les iniciatives i reaccions de la formació.

Els líders polítics catalans han mostrat en aquest cicle contradiccions en la relació que mantenen amb el periodisme. Segurament, en un cicle amb periodistes també es produirien. Però els mitjans de comunicació no han incorporat a les seves redaccions el professional de la política —no voldria semblar ingenu, almenys físicament no hi són a l'hora de redactar les notícies—, mentre que els partits polítics han hagut de crear gabinets de premsa i de comunicació que s'han convertit en un element central de l'estratègia i la tàctica política i electoral, veritables agències de notícies que elaboren informacions sobre el partit.

No obstant, la política gaudeix d'un estatus privilegiat en les agendes dels mitjans. Secció pròpia i cada vegada amb més presència en les altres seccions (economia, societat, esports, cultura...). La política ho impregna tot, perquè en un Parlament es legisla sobre quasi tot. I fins i tot en aquelles parcel·les de la realitat que no intervé (com el món del *famoseig* i de l'espectacle) sovint apareix o bé mira d'aparèixer.

L'agenda pública, però, de moment, l'acaben marcant habitualment els mitjans. Només cal prendre com a exemple la intervenció de Pasqual Maragall en aquest cicle. Alguns mitjans van destacar la seva resposta en el col·loqui posterior a la conferència davant un fet d'actualitat: les denúncies de tortura del director d'*Egunkaria*. El líder del PSC va arribar a la conferència amb dues promeses electorals i se'n va anar amb un conflicte dins el mateix partit. ¿Deu ser això el joc democràtic entre poders i contrapoders que el mateix Maragall defensa?

És clar que formacions petites com ara ICV busquen aparèixer en els mitjans. I, si poguessin, ho voldrien fer cada dia i en portada. Però als partits que no tenen parcel·les de poder o en tenen poques els és, evidentment, més laboriós aparèixer. En aquests casos, la creativitat a l'hora de plantejar propostes és més difícil que utilitzar els focs d'artifici, la banalitat i l'espectacularització, com fan cada vegada més les ONG, que també competeixen entre si —i no són poques— i amb altres actors, com els partits polítics, per sortir en els mitjans.

Artur Mas defensa la política i explica que el desprestigi és resultat de la transparència que existeix en el partits, contràriament a altres tipus d'organitzacions socials —com els mateixos mitjans de comunicació— que no han de passar pel judici de les urnes. Mas també va voler ser transparent, ser sincer, en la seva

conferència, sense tenir en compte els micròfons, les gravadores i les llibretes dels periodistes que havien vingut a cobrir l'acte per als mitjans. Alguns mitjans el van jutjar.

La relació polític-periodista és complexa perquè la política i el periodisme són complexos. Aquests dos actors socials coneixen les pròpies complexitats, però no sempre a fons les complexitats mútues. Cadascú coneix les pròpies rutines. El periodista que segueix la política coneix les rutines del polític, i aquest coneix les rutines periodístiques, com els trenta segons de la televisió, la frase curta i el títol amb ganxo lligat a l'actualitat. I, no obstant, tot sembla indicar, pels temes que van prioritzar els cinc líders polítics catalans, que hi ha desconfiança perquè no es dominen les rutines de la seva parella. Un matrimoni de conveniència en què cadascú té uns objectius i en comú tenen únicament —o bàsicament— la mateixa relació, sovint amb un autèntic desconegut. No pot estranyar, doncs, que el polític sovint pressioni el mitjà de comunicació perquè li canviï el periodista que el segueix perquè no està d'acord amb el seu tractament informatiu.

L'ètica en l'exercici de periodisme i de la política, el prestigi o desprestigi de la política i del periodisme, i la definició de la relació polítics-periodistes van ser els temes que més van sortir en les cinc conferències. No és cap sorpresa. Què els interessava sobretot d'aquesta relació? El primer tema de reflexió va ser, i això tampoc és cap sorpresa, els comentaris sobre l'exercici del periodisme. En el fons, conèixer la parella que t'ha tocat, per circumstàncies, sense que tu ho hagis demanat. I ja que no estàs segur d'estimar aquesta parella que t'ha tocat, ni d'arribar a estimar-la, almenys saber com és per poder controlar-la.

Poder-contrapoder, confiança-desconfiança, control-auto-control..., ¿és això el joc democràtic? El polític té com a objectiu final guanyar la nit electoral per conservar la realitat existent o transformar-la. El periodista té com a objectiu aconseguir i mantenir el prestigi i el bon funcionament del seu mitjà explicant la realitat. L'un ha de passar cada cert temps pel judici de les urnes, l'altre està sotmès al judici continuat del seu públic. ¿No deu ser aquesta relació de matrimoni basada en un cert grau de desconfiança la que convé més a la bona salut de la democràcia?